

COLUMN

Marika Stellinga

Een goede dag voor redelijke mensen

Ronkender kon het bijna niet. 'EU-president' Donald Tusk noemde het dinsdag „een goede dag voor redelijke mensen,” en „een licht in de toenemende duisternis van de internationale politiek.” Waar had Tusk het over?

Nee, niet over migratie, defensie of klimaat, hij had het over het handelsverdrag dat de Europese Unie deze week officieel beklonk met Japan. De onverholven boodschap: terwijl Donald Trump de EU en China bestookt met hogere importheffingen, gaan Europa en Japan wél door op de oude weg van vrijhandel. EPA, zoals het verdrag heet, is volgens Tusk het grootste bilaterale handelsverdrag ooit. Het verdrag schrapt bijna alle tarieven op producten die worden verhandeld tussen Japan en de EU - en raakt 600 miljoen mensen en eenderde van de wereldeconomie, aldus een trotse EU.

Dat is toch knap voor een continent waarvan ruim 1,5 jaar geleden nog de vraag gesteld werd of het ooit nog handelsverdragen zou kunnen sluiten. In 2016 liep het verzet tegen CETA, het verdrag met Canada, zo hoog op in lidstaten als België, Duitsland en Nederland dat het gevoel was dat de EU nooit meer in de luwte van internationale achterkamertjes verdragen zou kunnen sluiten. Hier leek voorgoed het licht van de kritische publieke opinie op gezet.

Maar dat kan de EU dus nog wel. Sterker nog, je moet nu zoeken naar kritische geluiden. Dit keer geen protestmarsen en verhitte debatten. Dit verdrag hoeft niet langs de parlementen van de lidstaten voor goedkeuring. Kansen op onverwacht nationaal verzet van volksvertegenwoordigers is er dus niet, zoals in het Waalse parlement er wel was tegen CETA.

Het is nu zoeken naar kritische geluiden. Dit keer geen protestmarsen en verhitte debatten

Betekent de stilte dat het verdrag met Japan beter is dan dat met Canada? Nee, zeggen de groepen die zich eerder verzetten tegen CETA. Er is wel een groot verschil: in het verdrag met Japan zit geen 'investeringsrechtbank' waar buitenlandse investeerders schadeclaims tegen overheden kunnen indienen. De EU veranderde na een golf van kritiek de opzet van zo'n arbitragetribunaal. Japan wilde daar niet in mee. Er wordt apart verder over onderhandeld.

Maar die bescherming voor investeerders was niet het enige bezwaar dat critici aanvoerden tegen CETA. Er was ook de angst dat de standaarden voor voedselveiligheid (de chloor-klip) en arbeids- en milieunormen erodeerden. De EU hanteert hoge normen, is de gedachte. Door elkaars standaarden te erkennen gaan die naar beneden, vrees critici.

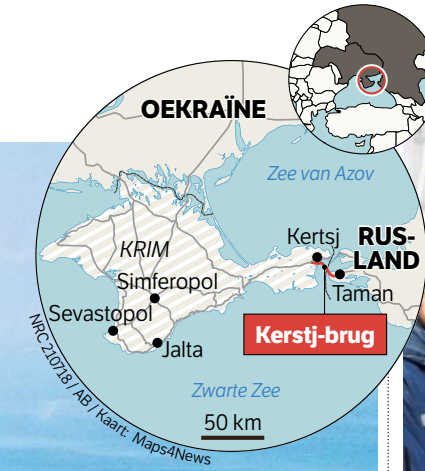
Het levert de gekke situatie op dat nog geen 1,5 jaar geleden Europa een indringend gesprek voerde over hoe handelsverdragen meer democratische legitimiteit konden krijgen. En dat nu de Europese Commissie het als haar taak lijkt te zien zo snel mogelijk zoveel mogelijk verdragen te sluiten om Trump een hak te zetten: achter een verdrag met Mexico en met Latijns-Amerikaanse landen (Mercosur) wordt ook vaart gezet. De kritische blik lijkt verdwenen.

Juist dat is jammer. Want ook al zat er overdreven bangmakerij in de kritiek, de vragen die voorlagen zijn er nog steeds. De belangrijkste: als regeringen toch verdragen uitonderhandelen met duizenden pagina's aan afspraken, waarom staat daar dan zo weinig dat multinationals niet leuk vinden, maar veel politici wel belangrijk? Over belastingontwijking bijvoorbeeld, of over schoner produceren. Van de kritiek werden de verdragen alleen maar beter.

Marika Stellinga is econoom en politiek verslaggever. Ze schrijft elke week op deze plek over politiek en economie.

Ondanks sancties tegen Rusland werkten verschillende Nederlandse bedrijven mee aan de bouw van een brug naar de Krim. Deze week werd bekend dat de EU-sanctielijst waarschijnlijk wordt uitgebreid vanwege de Krimbrug.

De Russische president Poetin (zonder bouwhelm) bezoekt de Krimbrug in maart dit jaar, twee maanden voor de officiële opening. De brug is bijna 19 kilometer lang.

SANCTIES

Krimbrug, mogelijk gemaakt door Nederland

Ook Nederlandse bedrijven werkten mee aan de omstreden Krimbrug. Maar wisten ze waar ze aan begonnen?

Door onze redacteurs
Alina Borovitskaya en
Carola Houtekamer

AMSTERDAM. Het is de lang gekoesterde droom van elke Rus: zomervakantie vieren op de prachtige stranden van de Krim. Dat is sinds dit jaar stukken makkelijker geworden. In plaats van dagen in de rij te staan voor de pont, die auto's en mensen over de Straat van Kertsj vervoert, kunnen ze nu in stijl het beloofde land binnenrijden over de gloednieuwe brug.

Op 16 mei dit jaar opende president Poetin zelf de Krimbrug, die het schiereiland met het Russische vasteland verbindt. De brug voor auto's en treinen is bijna 19 kilometer lang en staat op meer dan zeventien kilometer heipalen. Het is daarmee de langste brug van Rusland én Europa. De Vasco da Gama-brug in Portugal van twaalf kilometer lang zakt naar de tweede plaats.

Maar de brug, hoe handig en prestigieus ook, is net zo omstreden als Poetins annexatie van de Krim in 2014 zelf. Dat merken westerse bedrijven nu, die ondanks de Europese sancties toch hun diensten hebben aangeboden. Alleen al in Nederland onderzoeken het Openbaar Ministerie en de douane zeven Nederlandse bedrijven voor betrokkenheid bij de aanleg van de brug. Ook de bestuurders zijn verdacht. Het gaat met name om bedrijven die techniek voor de fundering leveren, zoals trilboren, heihammers en meettechnieken voor heipalen. Het neerhalen van de MH17 door een Boek-raket uit Rusland maakt de betrokkenheid van de Nederlandse bedrijven op de Krim des te pijnlijker.

Het gedoe over de sancties is na de opening alleen maar vervelender geworden.

De Oekraïense autoriteiten doen inmiddels ook onderzoek. Binnenkort wordt de sanctielijst van de Europese Unie uitgebreid met nog eens zes namen vanwege die brug, kondigde de Oekraïense president Porosjenko deze week alvast op Facebook aan.

Wisten de Nederlandse bedrijven waar ze aan begonnen? Dachten ze dat het wel los zou lopen? Uit de opdrachtbeschrijving en interviews blijkt dat westerse bedrijven en hun Russische opdrachtgevers zich ten volle bewust waren van de sancties.

Nieuwe tegenvaller: sancties

Het was nogal een uitdaging om die Krimbrug te bouwen. Rusland probeerde het al eerder in 1870, toen er enkel een telefoonkabel van de Britten lag. Tsaar Nicolaas II wilde het in het begin van de twintigste eeuw nog eens proberen en toen Stalin en daarna Hitler en toen de Russen weer. Maar de bouw wilde steeds maar niet lukken, door geldgebrek, verkeerde spullen en kruendijs.

In 2014 waagde Rusland zich aan een nieuwe poging. Middenin de Krimcrisis kondigde president Poetin de bouw aan. Het onvoorspelbare weer en de lastige zilte bodem zouden met moderne technologieën wel getrotseerd kunnen worden, maar er waren nieuwe tegenvallers: de sancties tegen Rusland die westerse bedrijven verboden hun diensten op de Krim aan te bieden.

Met name de sanctie tegen één persoon telde zwaar: Arkady Rotenberg, baas van het bouwbedrijf Strojgazmontazj dat in opdracht van Poetin de brug bouwt. In de Europese sanctiebeslissing staat dat Rotenberg „sinds lange tijd een kennis van

president Poetin en zijn voormalige judosparringpartner” is en dat hij zijn economisch succes te danken heeft aan zijn nauwe persoonlijke banden met belangrijke Russen. Bovendien, zo staat in de beslissing, wordt de illegale annexatie van de Krim „geconsolideerd” met de bouw van de brug. Daar mogen Europese bedrijven dus niks aan verdienen.

De sancties gingen de Russische projectleiders officieel niets aan. Alle benodigde materialen konden immers binnen Rusland worden ontwikkeld, zeiden ze in de Russische pers, of geïmporteerd uit China. Het zijn meer dan tweehonderd Russische bedrijven, geen westerse, die de brug mogelijk maken, zeggen de bouwers.

Dat is niet waar. Westerse bedrijven deden volop mee aan de bouw. Het OM wil niet bevestigen om welke bedrijven het in Nederland gaat, maar dagblad *De Gelderlander* heeft van een aantal bedrijven kunnen vaststellen dat ze betrokken zijn. Na de eerste publicaties in de krant begon het OM een onderzoek.

Het gaat om Bijlard Hydrauliek uit Milsbeek, dat een onderdeel heeft geleverd voor een heihamer van Dematec uit Dodewaard. Die hamer zou zijn ingezet bij de brug. Bijlard bevestigt dat de twee bedrijven worden onderzocht door het OM. Nummer drie is Dieseko uit Sliedrecht dat vier trilboren via een leasecontract leverde. Ook dit bedrijf zegt dat het onderzoek is failliet, maar de curator bevestigt dat Allpacks ook onderzocht wordt.

De Gelderlander noemt ook Enerpac Heavy Lifting uit Hengelo, waarvan de Amerikaanse eigenaar Actuant zelf naar

In de officiële opdracht voor de bouw van de brug, uit begin 2015, worden de internationale sancties duidelijk genoemd

justitie stapte. De bestuurder is al weggestuurd. Als mogelijke betrokkenen worden ook ingenieursbureau Allnamics uit Den Haag en heitechniekfabrikant Cape Holland uit Beilen genoemd. Beide bedrijven geven „geen commentaar”. Op de site van een Russisch ingenieursbureau staan wel foto's van werknemers van Allnamics die aan een project voor de Krimbrug werken. Ook wordt Allnamics onderzocht door de Oekraïense autoriteiten. Bij scheepsbouwer IHC zijn de autoriteiten op bezoek geweest om vragen te stellen over een heihamer die op de Krim zou zijn beland. „Maar nadat we tekst en uitleg hebben gegeven daarover, hebben we niks meer van ze gehoord”, zegt de woordvoerder.

Glashelder

Een belangrijke vraag is of de sancties een probleem zouden vormen, zegt sanctie-advocaat Heleen over de Lindens. Zij werkt aan een promotieonderzoek naar sancties tegen Rusland, Oost-Oekraïne en de Krim. Over de Lindens wijst op diverse Russische documenten die zijn gepubliceerd. In de officiële opdracht voor de bouw van de brug, uit begin 2015, worden de internationale sancties duidelijk genoemd: ze mogen niet als excuus dienen voor te laat opleveren.

In 2015, als de bouw net bezig is, interviewde de nieuwssite van het Russische mediabedrijf RBK één van de projectleiders van de bouw, Ilia Roetman. Daaruit blijkt dat internationale bedrijven goed wisten waar ze mee bezig waren. Roetman: „De leveranciers van internationale materialen zijn vaak bij mij langs geweest. Ze roepen in koor dat ze niet bang zijn voor sancties, en als wij het kopen, zorgen zij dat het wordt geleverd.”

Het Russische financiële dagblad *Vedomosti* sprak begin dit jaar nog met zakenlui op de Krim. De westerse bedrijven op het schiereiland zijn zich heel bewust van de risico's om onder het sanctieregime te val-

len, stelde de krant vast, en daarom verbergen ze hun aanwezigheid. Ze zijn er wel degelijk, zei de vertegenwoordiger van het bedrijfsleven op de Krim, Andrej Nazarov. Ze kopen een Russische bv en verstrekken geen informatie over de eigenaren als ze met internationaal vermogen worden gefinancierd. Op verzoek van de bedrijven adverteren de autoriteiten ook niet wie er actief zijn.

Ook het Oekraïense Openbaar Ministerie doet inmiddels onderzoek naar de brug, vanwege de „ecologische schade” die deze veroorzaakt. De officier noemt grotere Nederlandse namen, zoals Mammoet en AkzoNobel.

In een gepubliceerde brief vol technische details van bouwvering Strojgazmontazj staat dat er twee roestwerende coatings aan de eisen voor de brug voldoen: één van het Amerikaanse 3M en één van AkzoNobel. De Nederlandse verffabrikant produceert en verkoopt via dochterondernemingen coatings in Rusland. AkzoNobel ontkent iets te hebben geleverd voor de Krimbrug. Een woordvoerder: „Er zijn in Rusland wel tests gedaan met onze coatings op palen, maar toen we hoorden dat dit voor de Krimbrug was, hebben we dit stopgezet. We hebben geen vragen gehad van justitie in Nederland en Oekraïne.” Een woordvoerder van Strojgazmontazj laat weten dat bij de bouw „alleen Russische verven” zijn gebruikt.

Mammoet, waarvan een filmpje bij beschrijvingen over de brug opdook, ontkent ook betrokkenheid. De plaatsing van het filmpje was een foutje, zegt het.

Korte doorrijtijd

Ophef of niet, de Russen waarderen de nieuwe verbinding naar de Krim. Op een Russische recensiesite is een echtpaar lovend over de korte doorrijtijd van vijftien minuten. Dankzij de snelle verbinding waagden ze deze zomer een weekendje weg met hun drie kinderen naar Jalta, een Krimstad die volgens hen „een stukje van hun ziel heeft gestolen”.

Advertentie

Maes & Lunau Executive Search zoekt

voor de NOS
Drie leden Raad van Toezicht

Informatie over deze functie kunt u vinden op
www.maeslunau.com/nl/nos